

Dansk politi under tysk besættelse 1940-1945. (Tidsskrift for Dansk Politi 19. sept. 1984). 100 s.

Dette temanummer, der markerede 40-året for politiets deportation 19. september 1944, er først og fremmest interessant, fordi det offentliggør en række prøver på de beretninger fra såvel menige som overordnede politifolk under besættelsen, der siden 1981 er blevet indsamlet på foranledning af Politihistorisk Selskab. De er publiceret anonymt, og det er næppe muligt at vurdere deres kildemæssige betydning, før de bliver anskuet som en helhed og sammenholdt med det øvrige materiale; men det ser ud til, at samlingen vil blive et vigtigt bidrag til en beskrivelse af de særprægede arbejdsvilkår, hvorunder politiet fungerede under den tyske besættelse.

Henning Poulsen

Ole Degn Nissen: *Feltpolitidetachmentet 31. juli 1944-20. juni 1945. En dansk politienhed i Sverige og Danmark.* (Politihistorisk Selskab 1985). 31 s., 40,- kr.

Skriftet fortæller om en dansk politienhed, som blev oprettet i Sverige i 1944 med den særlige opgave at bistå de britiske militærmyndigheder med ved befrielsen at opspore tyskere og danske i tysk tjeneste, som var efterlyst for krigsforbrydelser, eller som kunne befrygtes at ville indgå i en varulvebevægelse. I praksis kom halvdelen af den lille styrke til at gøre tjeneste i kontrollen ved den dansk-tyske grænse, som passeredes af den bortdragende tyske værnemagt, mens resten tog del i inter-

neringerne i Danmark. Skriftet bidrager med en række interessante og præcise enkeltheder, og så meget mere beklageligt er det, at der savnes oplysninger om, hvilket kildegrundlag den bygger på.

Henning Poulsen

O. C. Brøndum: *Desertør til Fronten.* (Stig Vendelkjærs Forlag, 1985) 95 s., 98,- kr.

Bogen rummer en levnedsbetragtning og andre papirer skrevet af en officer, hvis løbebane under besættelsen blev usædvanlig. Først da han 29. august 1943 nægtede at kapitulere og i stedet førte sit batteri fra Holbæk over Gilleleje til Sverige, og dernæst da han i august 1944 efter uoverensstemmelser med ledelsen af Brigaden besluttede at vende tilbage til Danmark og gik ind i modstandsorganisationen Holger Danske. Begge dele bragte ham i konflikt med det militære hierarki og synliggør den indre konflikt mellem militæretiske forestillinger i situationer, hvor valget stod mellem at kæmpe eller at adlyde ordre.

Henning Poulsen

Johan Hvidtfeldt: *Fra Kapitulationsdagene 1945. Wehrmachtbefehlshaber Dänemark, Kriegstagebuch 20. april-26. maj 1945.* Rigsarkivet - Studier og kilder 2 (G. E. C. Gad, 1985), 126 s., 134,20 kr.

Hvidtfeldts store artikel er et efterladt manuskript, som han udarbejdede i 1969 og formodentlig holdt tilbage for at supplere det med senere fremkommet materiale. I dag er det på flere punkter overhalet af anden forskning, især af Jørgen H. Barfoed, Aage Trommer og Ulf Torell; men som samlet

fremstilling af omstændighederne ved den tyske kapitulation i Danmark 5. maj 1945 er det stadig af interesse. En henvisning til senere fremkommet litteratur om emnet ville have forøget artiklens værdi for læseren – i langt højere grad end de uddrag af general Lindemanns krigs dagbog, som fylder bogens anden halvdel. Nyt heri er egentlig kun to dokumenter, general Lindemanns tale til de militære chefer i Danmark 24. april 1945, hvori han erklærede at ville forsvare dansk område til den sidste patron, og den efterfølgende rapport om troppernes tilstand, der karakteriserer denne hensigt som virkelighedsfjern. Resten følger kun lidt til Hvidtfeldts fremstilling, og det er ikke let at se, hvorfor dagbogen kun er gengivet in extenso fra 30. april til 10. maj, hvor den afbrydes med bemærkning om, at den i den resterende periode frem til 26. maj kun omhandler den praktiske afvikling af rømningen af Danmark. For dette er jo faktisk det eneste interessante emne i det, der er aftrykt.

Henning Poulsen

Jens Brøsted og Mads Fægteborg: *Thule-fangerfolk og militæranlæg. (Jurist- og Økonomiforbundets Forlag, 1985). 213 s., ill.*

Bogen præsenteres som en retlig-historisk undersøgelse af Thule basens anlæggelse, Thules flytning og befolkningens erstatningskrav. Dens ærinde er at dokumentere, at befolkningen i Thule har et retligt krav på erstatning for de fangstområder, der blev inddraget som base, og dens udgivelsestidspunkt er tunet således, at en forældelsesfrist på 20 år netop kunne undgås. (s. 137f.) Den er således i høj grad et partsindlæg, og det viser sig ved, at forfatterne med stor omhu har samlet de argumenter og

sagsforhold, som kan støtte konklusionen. Det er gjort med stor dygtighed og ihærdighed. F.eks. er det tit lykkedes at opspore kopier af sagsakter i andre arkiver, når originalsagerne i Ministeriet for Grønland var »blevet væk«.

Fremstillingen af beslutningsprocessen omkring selve flytningen af bopladsen er vist den mest gennearbejdede til dato. Det lykkes til fulde at vise, at myndighederne bestemt var aktive for at få fangerrådet til at acceptere det. Nogen formel beslutning var der næppe tale om. Det er derfor berettiget, når forfatterne peger på diskrepansen mellem det dokumenterbare forløb og myndighedernes samtidige og senere fremhævelse af fangerrådets frivillige beslutning uden angivelse af graden af frivillighed. Årsagen til myndigheders pres var, bortset fra de af alle erkendte forringede fangstmuligheder på pladsen, et amerikansk ønske om at bruge bopladsområdet til antiluftskyts. Det er forfatternes fortjeneste at have fundet frem til det aktstykke til finansudvalget, hvoraf sammenhængen fremgår. Aktstykket blev først tilgængeligt i 1984.

Med en så udviklet evne til at se, når sprogbrug bliver vildledende, er det underligt, at forfatterne ikke rydder op i diskussionen om flytningen var tvunget eller frivillig. De vil helst have det til at være tvang. Det korte af det lange var dog, at tvangsflytning i form af påbud eller indsættelse af politi var der ikke tale om, men at »tvang fra omstændighederne« naturligtvis forelå, nemlig forringede fangstmuligheder på grund af forbud mod fangst på baseområdet og den forstyrrende trafik til og fra basen. Dertil kom lokkemaden, hjælp til nye huse, hvis de flyttede.

Eftersom det virkede, blev det aldrig afklaret, om de danske myndigheder havde været villige til at bruge tvangsmidler for at få folk til at flytte.